

LIBERATI FASSONI

A S. JOANNE BAPTISTA

CL. REG. SCHOLARUM PIARUM

DE LEPORII LIBELLO

ATQUE EJUS SENTENTIA

Super conjunctione divinitatis cum corpore
triduo mortis Christi

DISSERTATIO APOLOGETICA

IN QUA ETIAM

ECCLESIAE EA DE RE DOCTRINA

ADVERSUS FIDDES ET STACKOUSE

Constituitur ac firmatur

ROMÆ MDCCLXI.
Typis HIERONYMI MAINARDI .

Superiorum Permissu .

REVERENDISSIMO PATRI
F. CLEMENTI A PANORMO
TOTIUS FAMILIÆ S. FRANCISCI
MINISTRO GENERALI
Viro Amplissimo Atque Ornatissimo

Auctor S. P. D.

*Er̄dificile dictu est , explicatueque arduum ,
AMPLISSIME ATQUE ORNATISSIME VIR, quan-
topere conciliet animos hominum , in eisdemque
ut potenter , & suaviter influat tum omnis exi-
mia , liberalisque virtus , & viro principe di-
gna laus , tum clementia in primis , humani-
tas , comitas , affabilitasque sermonis . Nam
cum aliquid clementer , mansuete , leniter ,
moderate factum , in magna præsertim prosperitate vite , &
fortuna , quæ plerumque incitamentum superbia esse solet , aut
audimus , aut legimus , tanto studio incendimur non modo in ge-
stis rebus , sed etiam in fictis , ut eos sæpe , quos nunquam vidi-*

a a

mat

mus, diligamus. Quare L. Cornelius Consul, Q. Crispinus, M. Marcellus, Q. Metellus, Paulus Africanus minor, Pompeius, Caesar, Antonius etiam, & Brutus, atque alii innumera- biles, quod præclara, & inopinata dederint humanitatis exem- pla (singula Valerius Maximus litterarum monumentis manda- vit¹), æternam sibi apud omnes posteros gloriam pepererunt, le- nitasque illa animi, ac facilitas, quam præ se interdum tulere, flo- rescit, ac pervagatur quotidie magis. Scripserunt epistolæ & Phi- lippus ad Alexandrum, & ad Cassandrum Antipater, & Anti- gonus ad Philippum filium, tres prudentissimi (sic enim a M. Tullio² accepimus), quibus præcipiunt, ut oratione benigna multitudinis animos ad benevolentiam alliciant, militesque blan- de appellando deliniant. Sic enim sibi penitus persuaserant, quam- quam omnis virtus homines excitat, facitque, ut eos amemus, in quibus ipsa inesse videatur, primas tamen esse clementiæ tri- buendas, cujus species omnes homines vehementissime permovet, totoque ad se convertit, & rapit.

Hæc autem cum sint, mirari nemini in mentem veniet, CLEMENS PRÆSES AMPLISSIME, si tam optimarum artium, atque virtutum commendatione domesticos omnes, & collegas tuos ita tibi obstrinxisti, ut benevolentia non solum, sed honore ab iis dignus iudicatus in altissimo dignitatis gradu cunctis suffragiis locareris. Cunctis omnium suffragiis ad imperandum deligi, ad- mirabilitatem magnam facit, nihil tamen admirabilius fieri po- test, quam deligi in eis Comitiis, ad quæ non frequens solum multitudo proterum consuat, sed homines cum virtute præstantes, tum moribus, nationeque dissimiles. Ac vehementer quidem colle- garum erga te amor commotus fuit ipsa fama, & opinione pietatis, prudentiæ, iustitiæ, fidei, eruditionis, doctrinæ, omniumque earum virtutum, quas in homine inesse oporteat, qui sanctissimæ designetur custos, gubernatorque Familiæ. Neque enim illi ignorabant, quæ Panormi in patria tua virtutum ejus- modi documenta edidisses. Noverant, te & Panormitano Ponti- fici, & ei Magistratus, cujus est in impietatem inquirere, illi etiam, quem regiam Monarchiam appellant, religiosam multis annis operam, ac diligentem navasse. Noverant, in his, aliif- que muneribus, & negotiis, quæ privatis, quæ publicis ita ver- satum te esse, ut cives, virique principes, quorum servitibus temporibus, nunquam tibi neque animum, neque consilium, ne-

g: c

1. Lib. 5. cap. 1.

2. Lib. 2. de Offic. cap. 14. edit. Oliv.

que industriam ad magnas res bene gerendas defuisse intelligerent. Noverant denique, partim etiam suis ipsi oculis usurpaverant, qua integritate, & fide gravissimas in vestro ordine administrasset provincias, externis, domesticisque plaudentibus. Sed tamen sic existimo, prudentissimos viros eorum omnium virtutum specie fuisse commotos, quæ pertinent ad mansuetudinem morum, ac facilitatem; itaque utilitatibus tuis in universa gubernanda Familia cavere diutius noluisse. In iis enim, quas commemoravi, virtutibus quædam inest propria illorum, qui imperant, dignitas, nihilque est, ut probe in Commodo animadvertit Lampridius¹, quod Imperatores studiosius commendet populis, præter humanitatem, atque clementiam: ut eidem ideo inter cætera nomina, quibus honoris causa appellabantur, clementissimi in primis, atque indulgentissimi dicerentur. Hinc Plinii formula in secunda ad Trajanum epistola: rogo ergo, indulgentissime Imperator.

Ea vero in re collegarum de te judicia mirabiliter sustines; aut potius opinionem vicisti omnium, qua de virtute tua erat. Vetus enim Philosophorum præceptum, cujus meminis in primo de Officiis Cicero², admonentium, ut quanto superiores sumus, tanto nos geramus summissius, tam sancte, inviolateque conservas, ut qui dignitate cæteris excellis, humanitate par infimis esse videre. Faciler enim ad te aditus privatorum, benigna, & comis oratio, mixta gravitati modestia, propensa ad benefaciendam voluntas, acre studium, ac diligentia, totam ut Familiam sic tuearis, ut omnibus, quæ ad potes, casualas. Tenes quippe, pro viribusque custodis duo illa Plutani præcepta, unum, ut qui reipublicæ præsumunt, utilitatem civium ita sectentur, ut quæcumque agunt, ad eam referant, oblitæ etiam, si tempus, aut locus postulet, commodorum suorum. Alterum, ut totum corpus reipublicæ curent, ne, dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Ut enim tutela, sic procuratio reipublicæ ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissæ est, geri debet. Qui autem parti civium consulunt, partem negligunt, reus perniciosissimam in civitatem inducunt, seditionem, atque discordiam³.

Sunt ille igitur causæ diligendi gravissimæ, nec benevolentiam solum, sed dignitatis conciliatrices, & gloriæ: quo ego libentius moveor, ut tantæ admiratus splendorem, pulchritudinemque

vir-

1. Sub fin. 2. Cap. 26. 3. Apud Cic. lib. 2. de Offic. cap. 29.

virtutis meum hoc opusculum tibi viro humanissimo, ac spectatissimo consecrandum existimem. Quod nisi illustrabit amplitudinem tuam, quæ tam excelso loco positæ est, confido certe quidem fore, ut non plane indignum tuo nomine videatur. Nam si Tulliam audimus, ingenii specimen est quoddam unaquaque in re transilire ante pedes posita, & alia longe repetita sumere. Ego autem duo mihi proposui, ut novitatem cum argumenti utilitate jungerem. Principio enim cum docto adversario congressus epistolam Leporio suam restituo: hinc planum multis rationibus facio, quod ante me nemo unus præfiterat, Leporii opinione, & judicio admirabilem divinitatis conjunctionem cum corpore triduo etiam mortis Christi salvam fuisse, & incolorem: denique ad Anglos scriptores duos, Fiddesum, & Stackousium oratione conversa, Romanæ Ecclesiæ de hoc toto negotio doctrinam, atque judicia vindico, sustineo, roboro: quibus ex rebus quanta capiatur utilitas, ii facilius intelligunt (ista enim multi sermonis sunt), quos libellum hunc meum non pigebit evolvere.

1. Lib. 1. de Orat.

DE LEPORIO .

Augustino, summa illi & auctoritate doctori, & religione Pontifici, sunt qui tribuendum existiment celebratissimum sermone omnium emendationis libellum, quem Leporius ante Africae Episcopis obtulit, quam in Galliam mitteret. Duo hic noster inconsiderate peccaverat, nempe & secutus erat Pelagium, & abiecit de Incarnationis mysterio. Quocirca faciem Nestorio prætulit, & duas Christo personas imposuit. A Galliae Episcopis initio admonitus, tum ab Augustino, postquam secessisset in Africam, plenius edoctus, atque ad saniora consilia revocatus scripsit emendationis libellum, vel epistolam ad Galliatum Antistites, ubi errores suos ex animo correxit, atque emendavit, unam esse in duabus Christi naturis personam multis, & magnisque argumentis testificans.

2. Si nobilissimis tamen Theologis fidem, re incognita, adjungimus, quamvis Leporius veritatis dulce lumen intravit, ad sanitatem redierit, novo se imprudens errore, nec eo levissimo implicavit. Tradidit enim, illorum opinione, & iudicio, divinitatem toto mortis triduo a Christi corpore seivntam, ac plane divulsam fuisse. Qui si vera narrant, nec arripiuntur fallaciis, permultum sententia hominis sententiae Ecclesiae incommodaret, ut infra luculenter constabit (§. 13). Id ergo labis, atque periculi ut avertamus, statutum in animo, ac deliberatum habuimus Leporii causam, defensionemque suscipere. Tripartito autem, ut ratione, ac via procedat,

cedat, dividetur oratio. Primum efficiemus, libellum, qui Leporii nomine circumfertur, Leporio ipsi, tanquam auctori, non Augustino, deberi: deinde firmis argumentis docebimus, nihil inibi deprehendi, ex quo appareat, Dei Filium a corpore, quod intime sibi conjunxerat, mortis tempore discessisse: ad extremum Ecclesiae ea super re doctrinam, atque sententiam adversus memoriam nostrae Heterodoxos, Fides dico, & Stackoufe, constituemus, ac roborabimus sic, ut durimum, nisi fallimur, luminis huic Theologiae loco afferamus, perbene autem de Republica pro ingenii nostri tenuitate meriti esse videamur.

PARS PRIMA

De Leporij Libello.

3. **P**Aschasius ergo Quesnellius in notis epistolae 134. Leonis, summi Pontificis, adjectis Leporiani vel opusculi, vel libelli auctorem Augustinum facit, permorus Leonis eiusdem testimonio, a quo is libellus Augustino tribuitur in epistola ad Leonem Augustum, ubi appendicis instar veterum Patrum auctoritates exprimit. Codex enim Grimanicus, ex cuius fide epistolam Quesnellius edidit, reliquis Augustini testimoniis locum subiicit, peritum ex Leporii litteris, qui tamen locus a Leone his Augustino verbis adscribitur: *item ejusdem Augustini ex libro assertionis fidei*. Cum autem Leo ante Pontificatum commoratus in Gallia diu sit, facile potuit vir acutissimus, atque omnium Ecclesiasticarum rerum acer investigator, & diligens, cognoscere, quod postea in sua epistola testatus est, Augustini ingenio, & manu Leporianum libellum exaratum fuisse. Moveretur etiam Quesnellius Chalcedonenis auctoritate Concilii (quamquam & Theodoretus (a) moveri potuit: nolo enim occultare, quod adversarii fugit diligentiam), cum in testimoniorum delectu, qui exstat act. 2., ille idem

(a) Dial. 2. *Inconfusus*.

idem locus inter Augustini testimonia numeretur. Hoc autem duplici fretus suffragio, actorum scilicet Chalcedonensium, & Leonis, seu Grimanici codicis, omni nobis asseveratione confirmat, Leporii libellum solius esse Augustini germanum, ac suum factum: præfertim, cum bina hæc testimonia tanto plus habere ponderis debeant, quo propius & Leo, & Chalcedonenses Patres ab Augustini ætate distabant. Ac sane, nisi Leo manifeste deprehendisset, Augustino hunc libellum acceptum referri oportere, nunquam eo progressus esset, ut, tanquam sincerum, minimeque fucatum veritatis testem, Chalcedonensium Patrum concilio sub tanti viri nomine illum proponeret, atque inculcaret; multo magis, quod nonnulli ex Africa Antislites ei interessent concilio, quibus Augustini sui opuscula comperta erant, & nota omnia. Stilus ipse, & doctrina Augustinum redolent, cum plures sententiæ, dicendique formulæ ex illius operibus sine dubio expromptæ sint, quemadmodum collatis locis, & testimoniis copiosissime ante Quæsnellium Joannes Garnerius (a) patefecit.

4. Atque hæc fere disputat summa animi contentione adversarius, a cujus ego doctrina vehementer dissideo. Neque tamen *Leoni* cum Samuele Basnagio *memoriæ aberrationem* vitio dabo (b): parum enim modeste, atque honorifice de tanto Pontifice is loquitur: sed potius sic existimo, & mihi facile persuadeo, potuisse Leporii epistolam non proprio, & suo, sed Augustini nomine a quibusdam veteribus designari, quia Augustini ejusdem non admonitu solum scripta est, & auctoritate approbata, sed etiam illuminata sententiis. Repugnare autem huic rationi Quæsnellius nequit, si eorum meminerit, quæ infra num. 7. commentatus est, cum simile sibi argumentum enervandum, ac diluendum proponeret. Tertia illa Pelagii II. epistola, quam librum Pelagii successor Gregorius Magnus appellat, ad Eliam Aquileiensem, Istriæque Episcopos data, ab eodem Gregorio, teste Paulo Diacono (c), conscripta est, eamque tamen Gregorius ipse affirmat, Pelagii esse, non suam (d).

5. Cæterum satis erat hoc loco de Leone Pontifice respondere, quin veteres multitudinis numero memorarem.

B

Nam

(a) Dissert. 2. in hist. Pelag. not. ad hunc libel. artic. *libellus*.

(b) Ad ann. Chr. 426. num. 3. (c) Lib. 3. de Gest. Langob. cap. 20.

(d) Lib. 2. Epist. 51.

Nam quod attinet ad Chalcedonenses Patres, vir doctus insigniter fallitur, eodem, quo vulgo alii, errore implicitus. Patrum enim antiquorum testimonia a Leone collecta, & post latrocinium Ephesinum in Græciam missa, nullo modo, ut hætenus creditum est, pertinent ad Chalcedonense Concilium. Licet enim in vulgatis Conciliorum actis subjecta sint celeberrimæ Leonis ad Flavianum epistolæ (a), quæ exstat actione 2. ejus Concilii, absunt tamen a codicibus manu scriptis. Certe illum testimoniorum delectum ad Chalcedonense Concilium pertinere non posse, assecutus conjectura fuerat Stephanus Baluzius, qui propterea hæc testimonia, inquit, *non exstant in codicibus mss., neque in antiquis editionibus: ac tamen, etsi in aliquibus Græcis, ut monent editores Romani, inserantur in hoc loco, puto tamen, lecta non fuisse in Synodo, adeoque frustra descripta esse in his gestis, in quibus nulla eorum testimoniorum mentio est, sed epistole tantum.* Rem verocertam faciunt tria Græca Chalcedonensis Concilii exemplaria, quæ in locupletissima Bibliotheca Veneta consuluerunt, eximium eruditionis par, fratres Ballerinii. Cum enim in his exemplaribus epistola ad Flavianum bis proferatur, nimirum ante acta, & in actis, nihilominus testimonia illa veterum non subiiciuntur epistolæ, quæ est in actis, sed quæ ante acta describitur. Nec dubitamus, quin in Græcis etiam Romanorum editorum codicibus eadem testimonia legerentur post epistolam ante acta productam. Verumtamen sicuti epistolam supprimendam in documentis putarunt, quæ acta antecedunt, ut eandem iterum in actis proferrent; ita ea testimonia epistolæ in actis descriptæ illiganda esse censuerunt: de qua re cum lectores non monuissent, hinc disputationi illi Baluzii locum dederunt. Cautius Rusticus Diaconus, qui prætermissa epistola ante acta, ideo quod in actis, ut ipse loquitur, descripta sit, tamen ne hic quidem supposuit testimonia, quod ad acta nullo modo pertineant.

6. Sic igitur habeas, velim, Quesnelli. Testimonia veterum non misit Leo, neque perferri jussit ad Chalcedonensium Patrum concilium, sed anno ante collegit, quemadmodum constat ex epistola 53., post Ephesinum latrocinium, atque Abundio, Asterio, Basilio, & Senatori Constantinopolim jussu suo proficiscentibus tradidit, ut doctrinam epistolæ
ad

(a) Edit. Quesnel, 24.

ad Flavianum Græcorum, & Latinorum Patrum auctoritatibus confirmarent. Sunt autem una cum litteris producta a legatis in Constantinopolitano conventu ante Synodum Chalcedonensem, ut ex epistola 68. ad Paschasium manifestum est. Nihil propterea mirum, si hæc testimonia in Græcis documentis ante acta Chalcedonensis Concilii eidem epistolæ adscripta fuerint, licet primum epistolæ exemplum illis caruerit. Fit autem probabile, solos Græcos, qui ea simul allata, recitataque acceperant in Constantinopolitano conventu, exemplaria scripsisse, in quibus epistola ad Flavianum una cum testimoniis legeretur, atque exinde in Græcos codices tum epistolam, tum testimonia ante acta Chalcedonensia contulisse, ut paullo fufius Balleriæ ostenderunt (a). Quo modo tota illa argumentatio, qua tantopere Quesnellius nitēbatur, ex Chalcedonensi informata Concilio, omnis plane expers est roboris.

7. Sequitur, ut de descriptione, ac stilo Leporiani opusculi breviter dicendum esse videatur. Qua de re primum Joannis Garnerii proferemus iudicium. Is enim sic existimat, opusculum, sin minus ab Augustino compositum, quod non improbabiler videri potest propter stilum, doctrinam, & loquendi formulas, auctorem saltem Augustini sententiam exprimere voluisse, tum epistola tertia (b) ad Volusianum, tum aliis passim in locis expositam (c). Voluisse autem scriptorem Augustini sensa dicendo exprimere, & Quesnellio, & Garnerio non repugnanter assentior: hinc factum est, ut stilus, quo auctor orationem formavit, propius ad Augustinianum accederet. Primum illud tamen, libellum nempe ab Augustino scriptum fuisse, non improbabiler videri posse, concedere nequeo, immo ne ii quidem, ut opinor, concedent, qui sint in Patrum lectione vel mediocriter versati. Alioquin permulta antiquorum opuscula, quæ Patribus detracta sunt, eisdem rursus, veluti auctoribus, atque parentibus, cogemur tribuere, quod illorum voces, sententias, & doctrinam contineant. Quesnellius ipse sermonem 1., sive *tractatum adversus errores Eutychetis, & aliorum Hæreticorum*, qui Leonis nomen præferēbat, huic Pontifici fuisse suppositum censuit, in Appendicemque nihil hæsitans contulit, quod veluti

B 2

cca-

(a) Admon. in epist. 28. suæ edit. num. 8. & 9. (b) Nunc 127.

(c) Loc. cit. ad §. 3.

centonem quandam habuerit ex variis Leonis locis compactum. Leporii autem epistola referta est Augustini vocibus, atque sententiis, nec dissentit Quesnellius. Quesnellii ergo approbatione, & iudicio non adjudicanda Augustino est, sed relinquenda Leporio.

8. Gennadius certe, cujus ætate ea jam epistola in omnium manus pervenerat, in lib. de scriptoribus cap. 59. Leporium nominat. *Leporius adhuc Monachus, postea presbyter, præsumens de puritate vite, quam arbitrio tamen, & conatu proprio, non Dei adiutorio obtinuisse crederat, Pelagianum dogma ceperat sequi; sed a Gallicanis doctoribus admonitus, & in Africa per Augustinum emendatus scripsit emendationis sue libellum.* Quid, oro, testatus, & illustrius? Leporium nominant & Africani Antistites in commendatitiis ad Gallos litteris, in quibus de illius pietate, atque emendatione doctrinæ commemorant. *Sicut per præsentiam susceptus est a nobis, sic per suam epistolam suscipiatur a vobis, cui quidem epistola nostra etiam manu subscribendum putavimus, ipse esse testantes.* Potuit ne apertius dici, libellum Leporii esse, Augustini non esse? Idiolum perspicue confirmat Facundus Hermianensis, homo genere Afer, his verbis: *scripsit libellum satisfactionis Leporius ad Gallos Episcopos, quem venerabiles Patres Aurelius, atque Augustinus, & ceteri se probarunt, ut ad faciendam veritatis fidem suas ei subscriptiones adicerent* (a). Et Ioannes II. Pontifex Maximus, in epistola ad Avienum, Liberium, & alios Senatores, *Leporius*, inquit, *in epistola, quam Aurelius Episcopus Chartaginensis, & B. Augustinus, & Synodus Africana firmavit.* Post hæc supervacaneum esse arbitror Vigilii Tapsensis (b), atque aliorum producere testimonia, cum præsertim causam fuisse nullam videas, cui libellum Augustinus componeret, ad quem scribendum satis erat a doctrina instructus Leporius.

9. Eruditionem enim, magnarumque rerum scientiam illi detrudere, quod erroris causas in suam ipse ignorantiam conferat, & stultam, ut confictur de te, simplicitatem suam accuset, non est hominis, satis acute ex natura loci, personarum, & temporis disputantis. Neque tamen, ut doctrinam Leporio vindicem, ratione illa solum Basnagii moveor, Lepo-

(a) Lib. 1. cap. 4.

(b) Lib. 2. de Trinit.

porium postea sacerdotem fuisse . Sed movet me potius , & impellit Basilii Diaconi , Thessalii , aliorumque Monachorum auctoritas , a quibus in supplici libello , quem Theodosio Imperatori adversus Nestorium obtulerunt , numerat noster *inter sanctos fidei Catholicae doctores , adversus impietatem Samaritanis , Photinique defendentes , quod Christus verus sit Deus , catholiceque mysterium Incarnationis exponentes (a)* . Et conatur quidem Quesnellius argumentum depellere , affirmans , mentionem hic fieri Leporii alterius , qui floruerit ante Ambrosium , Mediolanensem Pontificem . Verum ut alii Leporii vixerint (in his Hispanus Episcopus , qui Toletano primo Concilio interfuit (b) , habito ipso anno 400.) , haftenus tamen , praeter hunc nostrum , Leporium novimus neminem , qui divinitatem Christi defenderit , editoque libello explicaverit sic , ut propterea *inter sanctos fidei Catholicae doctores* referretur . Quae si diligentius , & animo vacuo considerasset Quesnellius , nunquam suas Leporio possessiunculas abstulisset .

10. Enimvero magna semper jam inde ab initio ejus epistolae fuit auctoritas , tanta profecto , ut Leporius , quod iterum admonendum puto , atque omnium auribus inculcandum , veritatis adversus Nestorium defensor dici potuerit (§.9.) , ex eaque Joannes ipse , Romanus Pontifex , testimonium sumpsit (§.8.) , quo dogma fidei confirmaret . Nec mirum . Totius enim Africani Concilii nomine a quatuor Episcopis subscripta , atque probata est , ab Aurelio , ab Augustino , Flo.

(a) In actis Ephes. Conc. i. par. cap. 30. (b) In subscription. Tom. 2. Concil. Hisp. edit. Aguir.

1. Qui id ex Leporii Sacerdotio colligatur .

Recte philosophatur tamen Basnagius . Leporium enim , natione , & genere Gallum , in sacerdotum coetum in Africa adscriptum fuisse , cum severioribus , atque usitatis disciplinae veteris legibus parum consentit , & congruit . Qua de re consulendi Hallierius (de sacr. Elect. par. 2. sed. 5. cap. 3.) , & Caballutius (Notit. Eccles. Concil. ad can. 56. Nic. 1. Concil.) . Existimandum est igitur , singularibus Leporium excelluisse virtutibus , singularia in eo ornamenta animi , atque adeo doctrinam fuisse , & scientiam , quae propterea Africanos Patres impulerint , ut illum sacerdotem crearent . Esse autem Leporium in Africa in eum ordinem cooptatum , fidem duo potissimum faciunt . Primum enim Leporius ad epistolam solum apposuit nomen , quin ullam adiderit vocalem , qua declararet , se Sacerdotii titulum sustinere . Est hoc autem antiquis moribus , consuetudinique contrarium . Nam Lucidus , verbis gratia , subscribens libello , quo errores suos & ipse emendavit (vid. opus nostr. de Prior. in sinu Abrah. beatitud. ante Christi mort. cap. 3. §. 43. & not. 9.) , *Presbyterum* rotunde se nominat . Deinde Africani Leporium *Episcopum* appellant suum in commendatitia ad Gallos epistola .

Florentio, & Secundo (ibid.), fecitque ea approbatio, ut Leporiana epistola ipsi Africano Concilio tribueretur, habereturque, tanquam dogmaticum Episcoporum iudicium a Basilio Diacono, & fociis in libello, de quo antea diximus. Quæ Cassianus magnificentissime testatus est, cum Leporii litteras esse monuit Catholicorum omnium fidem. *Hanc ejus confessionem, id est Catholicorum omnium fidem, & omnes Africani Episcopi, unde scribebat, & omnes Gallicani, ad quos scribebat, comprobaverunt* (a), paulloque post Leo Magnus, qui illius doctrina, & auctoritate pugnavit (§.3. & seq.)

11. Addit Hieremias a Bennetis, ex sacra Capucinorum Familia, tum multa alia, tum hoc potissimum, libellum suum antea misisse Romam Leporium, ut iudicio summi Pontificis firmaretur, postea ad Aurelium, Chartaginiensem Episcopum, atque ad Africanorum Patrum concilium (b). Sed falsa prorsus sunt omnia, multa vero inter se se, & cum tota pugnant historia. Ego autem ignosci pervelim viro laboriosissimo, qui cum omnia arripere soleat, & more quodam suo congerere, quæ comportari unum in locum possunt, nequit suis unamquamque rem examinare ponderibus, neque adeo de auctorum sententiis distinsere, fideliterque cognoscere. Ac bene habet, quod his commentis causa non indiget, ut Leporiani opusculi, Romanorumque Pontificum stet auctoritas. Certe opusculum Romam fuisse missum, ne levi quidem indicio Facundus significat, quem ille tamen testem appellat (c), silent etiam Africani Antistites in epistola, qua libellum, Leporiumque libelli artificem studiose Gallis commendant. Tantam vero rem nullo modo siluissent, si re vera eum libellum Romanus Pontifex iudicio suo sapientissimo, & maximo approbasset. Id etiam repugnat testimoniis, atque auctoritatibus, quas 8., & extremo §. 10. protuli, ut etiam, tacente me, perfacile omnes intelligant. Africanum autem Concilium habitum fuisse Chartagine, manifeste Leporii ipsa subscriptio loquitur. In hæc enim verba concepta est. *Ego Leporius libellum meo sensu dictatum, in quo fidem meam, quam, Deo volente, in finem usque tenebo, medullitus exprimere volui, coram sanctis Episcopis in Ecclesia Chartaginensi relictum subscripsi.* Quo ex loco perspicimus, libel-

(a) De Incarn. lib.1. cap.4.
art. 11. §.2. pag. 216. 217.

(b) Privil. Rom. Pont. par. 2. Tom. 5.

(c) Ex lib.1. cap.4.

9

bellum perferri non debuiffe Chartaginem ad Africanum Concilium, cum præfens adelfet Leporius^a.

12. Patet etiam, quam temere Quæfnellius faciat, qui ea ratione libellum nostro huic fuum abjudicat, quod is dixerit: *bujus epiftolæ fidem, bujus epiftolæ profeflionem* (a), veritus fcilicet epiftolam fuam dicere, quam probe fciebat, ab alio perferiptam fuiffe. Argute fane. At nonne affirmat Leporius, fidem fe fuam in libello exprimere voluiffe? Quem fi Auguftinus composuit, non ipfe hercule fidem fuam, fed Auguftinus potius Leporii fidem, atque fententiam explicaffet: hinc oportuiffet ab eo feribi, non illud quidem, *fidem meam exprimere volui*, fed rectius, exprimi. Ad hæc alia plane, ac diffinilis eft fubferibendi ratio, qua utuntur Dominus, & Bonus, qui una cum Leporio erraverant, libellumque & ipfi fuis manu, & litteris confirmarunt. Adhibuerunt enim hanc formulam. *Ego Dominus hanc fidem teneo, confiteor, huiusque fubferipfi. Ego Bonus, cæteraque*, ut Dominus. At Leporius, quemadmodum vidimus, ita loquitur, ut libellum plane, ac diferte fibi uni, tanquam architecto, & opifici, attribuire videatur. Quod ergo verbo tenus monitum eft a Cayo (b), leves effe conjecturas Quæfnellii, quibus hominem de poffeffione conatur deicere, id nos rebus ipsis, atque argumentis liquido demonftravimus.

PARS

2. Annus Africani Concilii, hiftoriæque Leporii.

In quem annum Africanorum Patrum concilium, Leporiorumque hiftoriæ relictæ debeat, magna eft opinionum varietas. Quot capita, tot fententiæ. Cardinalis Norfifus eam hiftoriam in annum contulit 407. Garnetius in annum 424. Sirmondus in 425., in 426. Labbeus, itemque Bafnagius, qui falfo feribit, a Bironio concilii in annum 420., cum vir præltans nihil de anno definat, exiftimans, dubiam effe rem, & incertam (ad ann. 420. num. 13.). Ego cum Tillemontio (Tom. 13. not. 85. in Auguft.) annum 428. animofe fati præfero. Moveor autem hac ratione. Leporii enim errores ignoti Auguftino fine dubio erant, cum in libro de corrept. & gratia cap. 11. hæc litteris prodidit. *Neque enim quifquam tanta rei bujus, & fidei cæcus eft ignorantia, ut audeat dicere, quamvis de Spiritu fancto, & Virgine Mariæ filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo, & fine peccato bona opera faciendo meruiffe, ut effet Dei Filius.* Paffim quippe errorem iftum fuum Leporius repudiat, atque execratur. Jam liber de correptione, & gratia compofitus ab Auguftino eft anno 427., quemadmodum & Norfifus, & Tillemontius (ibid.) docuerunt. Libellus igitur, hiftoriæque Leporii, tñn Africanorum Patrum concilium, quibus libellus ille oblatas eft, in annum 428. conferri debent. Eventus certe anticipare non poffumus.

(a) Num. 21. & 3. (b) Hift. fcript. Ecclef. in Leporio.

cujusque expugnabit vel pertinaciam. Quod si lætabile, & gloriosum fuit editori Maurino eandem illam labem, atque ignominiam ab Hilario suo depellere, quanto erit lætabilius Leporium defendere, de quo cum agitur, non unius Leporii gloria, sed veterum auctoritas agitur, cum Ecclesiæ doctrina, atque existimatione conjuncta?

15. Principio igitur notum est, qua cautione, ac studio confessiones, quod ajunt, seu fidei formulæ conderentur, quam accurate verba, quæ ponebantur, singula ponderari solerent, in eorum potissimum scriptis, qui, abjecta pravitate erroris, relapsicerent. Satis id autem argumenti esse poterit, ut credamus, nihil excidisse Leporio, quod hypostaticæ conjunctionis vineulum aliquo modo abscindere, aut dissolvere videretur. Alioquin non defuissent profecto in magna doctissimorum hominum copia, qui totum id offacerent, atque respuerent; eo magis, quod noster duas antea in Christum personas induxerat (§. 1.). Neminem præterit, nonnullos fuisse Patres, quæ Ariani concesserint (ne novam fortasse litem, aut quæstionem susciperent), Christum, qua hominem, ignorasse extremi judicii diem. Objecta diluens id etiam Leporius dederat, & tamen, ne ulla erroris relinquere suspicio, imperatum Leporio est, ut palam profiteretur, ne qua hominem quidem, *Domini Prophetarum* ejus dici notitia caruisse. *Dicit*, inquit, *non licet* (a). Neque ægre tulissent Africani Antistites, dici a Leporio, divinum Verbum mortis tempore susceptum a se corpus re, & hypostasi reliquisse, si eo quidem vocabulorum significatio trahi posset? Nemo ex Gallis, quorum placare offensionem debuit, repugnasset? Nemo eorum, qui Leporii litteras attentissime legerant, corrigendum errorem, atque emendandum putasset? Credant, per me licet, ut volunt, alii: mihi, ne summis viris injuriosus sim, persuaderi nunquam poterit, Leposium in gravissima causa parum religiose, & pie locutum esse.

16. Vitalis, & Constantius, Hispani homines, novitate Nestorianæ doctrinæ, pravitateque commoti, anno circiter 431. Capreolum, Chartaginiensem Antistitem, per litteras consuluerant, ut certiores ab eo fierent, quid ipsos sequi oporteret, & credere, quid abnuere, atque reiicere. Magna enim florebat Capreolus pietatis, & sapientiæ gloriæ. Tota clæ

C

(a) Num. 20. edit. Garn. in Dissert. Pelagian.

clamabat epistola, præclare ambos de Christi divinitate sentire. Verum cum in extrema parte dixissent, *nunquam Deus recessit ab homine adsumpto, nisi quando dixit de cruce*. . . Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? quibus fortasse verbis significare voluerunt, conjunctionem hypostaticam in ipso mortis articulo rescissam, ac dissolutam fuisse, divinitatem scilicet recessisse a Christo, nihil dissimulavit Capreolus¹. Argumentum igitur ipse sibi proposuit, longa oratione refutavit, collatis sententiis, ac testimoniis docuit, morientis Christi verba veram hominis infirmitatem ostendere, non divinæ majestatis, ut loquitur, evacuare presentiam (a). Quanto magis Africani illi Patres, Galli, cæteri obstitissent Leporio, eumque mutare jussissent sententiam, si Christi corpus a divinitate mortis triduo dimissum, ac destitutum rebatur?

17. Ea enim opinio ab antiquorum doctrina, ac testimoniis mirifice dissidebat. Qui ut Arianos, Apollinarisque discipulos anima Christum minuentes refellerent, ad incitasque redigerent, hoc in primis argumentum etiam, atque etiam premebant. Moritur homo, cum animus discedit a corpore: si ergo divinitas in Christo loco animæ fuit, ab illius etiam corpore disjuncta est, quod esse nullo modo potest. I. Sed audiendus Athanasius, qui cum ex sacris litteris revera Christum fuisse mortuum demonstrasset, Apollinaristas sic urgebat, ut, quo se verterent, non haberent. *Quonam igitur pacto Judæi valuerunt solvere templum Dei, & insolubilem carnis cum Verbo commixtionem dirimere; si quidem hujusmodi facta est, ut dicitis, corporis mortificatio? Non enim mortificatum est corpus, nisi sit ab aliquo separatum*. . . . Cum igitur Christus, ut narrat, deliciæ ejus, Joannes, *inclinato capite tradiderit spiritum, quemnam spiritum putatis, a corpore fuisse sejunctum, ex quo consecrata sit mortificatio? Dixistis enim, carnem exstantia carentem sibi admiscuisse Verbum, & sic vere rationabilem, ac perfectum hominem effecisse. Igitur si Verbum recessit a corpore, & ita mortificatio facta est, contra Deum prævaluerunt Judæi hoc ipso, quod insolubilem mixtionem solverunt* (b).

Hæc

(a) Num. 25. Tom. 2. Conc. Hisp. edit. Aguir. (b) De salut. adv. J. C. 3. Vitalis, & Constantius non Episcopi.

Vitalem, & Constantium Hispanos fecit Episcopus, Honoratus Turneily (loc. cit. ad §. 13), reclamantibus, contraque obnitentibus illorum, & Caproli litteris. Se illi peccatores vocant, Capreolum Dominum suum, Capreolus autem am bos filios nominat, Episcopus auspam.

Hæc, atque alia plura Athanasius, quæ nisi Christianis reliquis explorata fuissent, & cognita, magnoque omnium firmata consensu, non id arripuisset teli invictus ille religionis nostræ propugnator ad nefariam hominum repellendam calumniam, quorum opinione divinum in Christo Verbum vice animæ fungebatur. Respondere enim e vestigio poterant, migrasse Christum e vita, ideo quia divinitas secessit a corpore: quæ doctrina est Athanasio extra modum absona, & absurda.

II. Eadem ratione, & via disputabat Gregorius Nyssenus tum in primo adversus Eunomium, tum in epistola ad Eustathiam, & Ambrosiam, ubi præsertim docuit, *corpus ipsum Dominum appellari ob insidentem ipsi divinitatem*. Fuit autem Leporium in hac sententia optimus, & vetustissimus quisque, ut §. 27. luculenter me demonstraturum esse confido. Quæ cum sint, ne Leporii quidem iudicio a Servatoris nostri corpore separata est triduo mortis divinitas. Alioquin Africani juxta, ac Galli coarguissent errorem Leporii, cujus doctrina cum antiquorum sensu non congrueret, sed pugnaret: quo modo Capræolus paucis post annis opinionem ejus levitatem omnibus viribus profligavit, nec passus est in Vitalis, & Constantii mentibus inhærere (§. 16.), probe intelligens, a superiorum doctrina penitus discrepare.

18. Sed, quod caput est omnium, Augustino ipsi, qui Leporianas probavit litteras, illud semper persuasum, ac certum fuit, conjunctionem hypostaticam mortis etiam tempore salvam, atque incolumem permanuisse. Tract. 47. in Joan. n. 10. *ex quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis, & susceptus est a Verbo homo, id est totus homo, anima, & caro; quid fecit passio, quid fecit mors, nisi corpus ab anima separavit? Dei Filius totum hominem, animam nimirum, & corpus susceperat: mors autem ex Augustini sententia animam tantum separavit a corpore; conjunctionem igitur divinitatis cum anima, & corpore non dissolvit. Paulo post argutissime quidem, sed perspicue tamen vir sanctus ostendit, solum corpus se junctum ab anima, quemadmodum & animam solam, Christum vere, ac proprie appellari: ex quo locutionis genere necessario intelligi debet, Filium Dei cum corpore, quod sepulturae mandatum erat, indissolubili vinculo copulatum fuisse. Sed præstat describere testimonium. Audeo dicere, & sola caro Christi dictus est Christus. Credimus certe non in solum Deum Patrem, sed*

Et in Jesum Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum. Potum ibi intellige, Et Verbum, Et animam, Et carnem. Sed utique confiteris etiam illud, quod habet fides, in eum Christum te credere, qui crucifixus est, Et sepultus. Ergo etiam sepultum Christum esse non negas, Et tamen sola caro sepulta est. Si enim erat ibi anima, non erat mortuus: si autem vera mors erat, ut ejus vera sit resurrectio, sine anima fuerat in sepulchro: Et tamen sepultus est Christus. Ergo Christus erat etiam sine anima caro, quia non est sepulta, nisi caro: Num. 13. Similia his, planeque eadem, & gemina docuit tract. 69. num. 3., & epistola 187., quæ est ad Dardanum, num. 7. Abierit nunc Leporius, discesseritque in partes contrarias: cum Augustinus indissolubilem omni tempore esse Christum existimaverit, idque tam multis locis constantissime persuasum habuerit, quin etiam a populo vulgo credi intelligeret; sit ne verisimile, suo ipsum testimonio illius epistolam approbaturum fuisse? Leporius autem, qui Augustini vocabis libellum suum, & doctrina refererat (§. 4. 7.), cujus sensa sibi non ad cognoscendum solum, sed etiam ad imitandum proposuit, in hoc demum capite a viri maximi auctoritate discessit? Nec reclamavit Augustinus, siluerunt Africani, tacuerunt Galli Antistites, totus propemodum terrarum orbis obmutuit? Mirum! Omnino igitur fateri cogimur, ipso coacti veritatis judicio, parum eos ad considerandam rem adhibuisse temporis, & diligentiz, qui Leporium, cum palinodiam caneret, in alium errorem lapsum esse constituunt.

19. Sed jam ponam illius verba, ut accusatores non externis solum testimoniis, sed ipsa rei confessione coarguam. *Clamavit ergo, ait noster, sicut scriptum est, Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? Et in ligno crucis pendens hanc vocem primo morti emisit, non ut humanam, perfectamque in se patientiam demonstraret, que sine testimonio vocis, caussis ipsis, Et rebus evidentibus probaretur; sed ut vere, manifesteque Filius Dei secundum carnem se ostenderet moriturum. Et velut carnis ipsius voce utens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem crucis necessario terrenum corpus erat a Deo pro tempore relinquendum, non solum a Deo, verum etiam ab anima sua, que erat unita cum Deo, hoc ipsum, priusquam fieret, nobis moriens testaretur. Non enim, tradito spiritu, caro mortua poterat hoc clamare: alioquin mortuum Christum in veritate quis crederet? Deus non in passionibus hominem, qui in homine secundum car-*

nem dignatus est pati: sed corpus in morte, & juxta legem excessus humani, divinitas cum unita sibi anima reliquit: non crucifixum hominem reliquit in penam, sed exanimem carnem deseruit ad tempus: & tam Christus Filius Dei tunc mortuus jacuit in sepulchro, quam idem Christus Filius Dei ad Inferna descendit (a). Præter alios, qui palam Leporium arguunt (§. 13.), caute totum hunc locum legendum monet Garnerius (b). Ac postrema verba satis loquuntur ipsa per se, Leporium in causa, quam habemus in manibus, nihil peccasse, immo cum Augustino, veteribusque sensisse. Ut omnem tamen ex animis scrupulum evellamus, paullo altius ordiendum puto.

20. Principio exhibere molestiam video, quod enunciatum Leporio, *necessario terrenum corpus fuisse a Deo pro tempore relinquendum, non solum a Deo, verum etiam ab anima sua.* Sed si meditationem adhibeas in consilium, difficultas illa omnis levabitur. Petrus Lombardus similem Ambrosii locum explicaturus sic existimat, hoc unum sibi illum velle, divinitatem se se a corpore segregasse, detracto auxilio, non dirempta conjunctione, id est *separasse se foris, ut non adesset ad defensionem, sed non desuisse intus ad unionem: si enim non ibi cohibuisset potentiam, sed exercuisset, non moveretur Christus (c).* Concinit cum Lombardo Hugo Victorius (d): quorum interpretatio ad Leporium mirabiliter convenit. Nam quod eam corporis derelictionem velit intelligi, non qua divinitas sejungeretur a corpore, sed quæ necessaria erat, ut mori Christus posset, vel ex eo perspicue deprehenditur, quod paullo ante posuerat, propterea Christum in illa verba erupisse, ut vere, manifesteque secundum carnem se ostenderet moriturum. Tanta est enim divinitatis vis, ut nisi opem morituro homini, atque auxilium denegasset, mors, Leporii, reliquorumque sententia, sanctissimum corpus non potuisset attingere. Corpus igitur erat *a Deo pro tempore relinquendum, non solum a Deo, verum etiam ab anima sua, quæ erat unita cum Deo.* Deus scilicet neque re, & præsentia, neque favore, & auxilio deseruit animam, quæ idcirco divina ope munita gloriosissimam de Inferis victoriam reportavit. A corpore autem et si re non discesserit, quod fecit anima, discessit tamen quoad potestatem, defensionem, ac

vim,

(a) Num. 18.

(b) Hic not. ult.

(c) Lib. 3. dist. 24. §. 1.

(d) Lib. 2. de Sacram. par. 1. cap. 10.

potestate conjunxit (a). Ut ergo superior illa Leonis sententia reprehensione vacat, & errore, ita ne arguendus quidem Leporius. Sed ejus orationem sic oportet accipere, ut divinitas corpus reliquerit, quia potestatem suam cohibuit. Neque enim trepide discessit, sed inimicorum furori concessit, non conjunctionem dissolvit, sed defensionem suscipere noluit, ut mortem Christus posset oppetere. Eodem modo apud Leonem non solum Pater Christum reliquit, sed etiam ipse se Filius quadam ratione deseruit.

22. Si quis est autem, qui huic doctrinæ, quæ tam præclare, ut opinor, constituta est, parum fortasse æquum, facilemve se præbeat, hunc alia via conabimur ad partes nostras adjungere. Scilicet divinitas e loco, in quo prius intelligebatur versari, discedere vulgo dicitur, cum nova ratione, novo rerum ordine in alio se se patefacit, præsentiamque suam declarat. Hinc Dei Filium, cum in virginali Mariæ utero conceptus est, reliquisse cælum, & in has terras descendisse, communi sermonis consuetudine profitemur. Eaque re acutissimus etiam vir Augustinus Patrem a Filio dimissum docet his verbis: *dimisit enim Patrem quodam modo: non omnino dimisit veluti ad separationem, sed ad susceptionem humane carnis (b)*. Similiter ergo affirmare & Leporius potuit, divinitatem mortis tempore corpus reliquisse, non ad dirimendam quidem conjunctionem, sed ad subeundam mortem. Et vero recessit nescio modo a suscepto corpore Dei Filius, quod hiæ hominum furori, & crudelitati permisit, dum interim ad Inferos digressus cum anima illustriora ibi potentia, ac divinitatis suæ monumenta constituit.

23. Ne quis autem obniti, aut omnino hiscere audeat, faciunt extrema verba Leporii: *Et tam Christus Filius Dei tunc mortuus jacuit in sepulchro, quam idem Christus Filius Dei ad Inferna descendit*. Hinc enim duplex, idemque firmissimum attento cuique argumentum se obicit, unde ostendatur, in eorum numero reponendum Leporium, non qui communem causam deseruerint, sed qui conjunctionem hypostaticam ne ad punctum quidem temporis dissolutam fuisse docuerunt. Nam primum ex Gregorii Nysseni (§. 17. II.), & Augustini (§. 18.) auctoritatibus intelleximus, qui Christum, vel Dominum sepultum dicit, eum perspicue fateri, a corpore, quod sepulturæ mandatam est, divinitatem non recessisse. Idcirco enim solum

(a) Serm. 71. de Resurr. 1. num. 3.

(b) In psal. 44. num. 12.

solum corpus, etsi relictum ab anima, Christus & nominatur, & est, quia adjunctam habet divinitatem. Quod aliis etiam antiquorum testimoniis efficere luculenter possum. In his Ferrandus, Chartaginienensis Diaconus, discipulusque Fulgentii, in epistola, quæ est ad Severum, n.8., totus Christus, inquit, apud Inferos fuit secundum animam rationalem, quia caro non fuit, cum qua totum est. Totus Christus in sepulchro fuit secundum carnem, sed non totum, quia anima rationalis ibi non fuit, cum qua est totum. Verbum tamen Dei & cum anima sua apud Inferos, & cum carne sua in sepulchro fuit. . . . . Quare autem Verbum totus Christus, & anima rationalis totus Christus, & caro totus Christus, nisi quia una est Verbi, animæ rationalis, & carnis persona? Alcuinus quoque cum dixeritissime, planissimeque dixisset, Deum cum corpore jacuisse in sepulchro, cum anima autem ad Inferos penetrasse, sic interrogat. Jam vero cum Christus uno, eodemque tempore & in sepulchro jacuit, & in Infernum descendit, quis non inseparabile naturæ utriusque opus videat (a)? Concinit Petrus Damianus, cujus hæc est oratio. Quisnam est derelictus in Inferno? Christus Jesus, sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo jacuit in sepulchro? Christus Jesus, sed in carne sola. Ergo in his singulis Christus, & in omnibus non duo, sed unus est Christus (b). Superis igitur grates. Salvus est, atque in tuto Leporius, quin etiam de Ecclesiæ doctrina immortalitatis meritis. Nam qui Christum sepultum fatentur, eorum sententia divinitatem cum illius corpore mortis, etiam triduo copulari oportuit. Tradidit autem Leporius, Christum jacuisse mortuum in sepulchro, neque hoc contentus rotunde addidit, Dei Filium: rotunde igitur & illud docuit, inexplicabilem divinitatis conjunctionem cum corpore diremptam mortis tempore non fuisse. Quid queris amplius? Aut quid, amabo, ad defensionem Leporii asserri potest luculentius? Et tam Christus Filius Dei (continere enim me nequeo, quin ad diluendum crimen iterum verba hominis proferam), & tam Christus Filius Dei tunc mortuus jacuit in sepulchro, quam idem Christus Filius Dei ad Inferna descendit.

24. Sed & comparatio, qua Christus in sepulchrum illatus cum Christo profecto ad Inferos confertur, locuples nobis, multoque gravissimum ad obtinendæ victoriæ spem argumentum suppeditat. Nam si unum fortasse auctorem libri de symbolo

Apo-

(a) Lib. 3. de Trin. cap. 16, (b) Opusc. 1. cap. 7.

Apostolorum, qui Ambrosii nomine circumfertur, excipias (a), nemo est e veteribus, qui divinitatem illo mortis intervallo cum sanctissima Christi anima non conjunctam crediderit. Conjunctam certe Leporius credidit, idque semel ad faciendam fidem, atque iterum maximis litteris affirmavit in loco, quem enucleandum suscepimus. At idem statuit, diserteque pronunciat, eundem Christum Filium Dei, qui discessit ad Inferos, mortuum in sepulchro, atque exanimem jacuisse: quare divinitatem noster ut cum anima, ita etiam cum corpore copulavit. Quæ tam in promptu sunt, & illustria, ut mirer plurimum, qui potuerit fieri, ut Petavio, cæterisque Theologis, summis sine dubio viris, atque eruditissimis, in mentem non venerint; Petavio cumprimis, qui multa viderit, atque probaverit Majorum testimonia Leporiano huic similia (b).

P A R S T E R T I A :

De Ecclesiæ eâ super re doctrina .

25: **Q**UAMquam vehementius mirari debeo, esse homines, præsertim in Anglia, qui perpetuitatem hypostatice hujus conjunctionis cum corpore nituntur evertere, nec in doctrina Romanæ Ecclesiæ acquiescant. Qui mihi videntur Gigantum more bellare cum Diis, idest naturæ, & toti antiquitati resistere. Dei enim Filium, cum mortem in ara crucis occubuit, a corpore re, & præsentia non discessisse, vetus Ecclesiæ, planeque certa sententia est, magna Patrum consensione firmata. Eaque in Catechismo Romano, cujus quæ sit ad persuadendum auctoritas, alibi ego opportunius complexus sum (c), proponitur in hæc verba. *Cum Jesum mortuum esse dicimus, id significamus, ejus animam a corpore divisam esse, neque tamen concedimus, divinitatem sciundam a corpore: quin potius constanter credimus, & confitemur, animam ejus a corpore divisam, divinitatem tum corpori in sepulchro, tum animæ apud Inferos conjunctam semper fuisse (d).* Id porro asseveranter, ut vidimus, tradiderunt Capreolus non solum (§.16.), Augustinus (§.18.), Leo (§.21.), Ferrandus, Alcuinus, Damianus

D
manus

(a) V. Petav. lib.12. de Inc. cap.19. num.2. (b) Ibid. (c) In Oper. de Pior. in sinu Abrahamæ beatis. ante Chr. mortem cap.9. § 99.
(d) Par.1. cap.5. num.6.

mianus (§.23.), verum etiam Athanasius, & Gregorius Nysenus (§.17.), credideruntque cum his, Athanasio scilicet, & Gregorio, Christiani veteres plerique omnes (ibid.). Quibus nunc primum accedit Leporii auctoritas (par. 2.), simul eorum omnium, qui Leporii opusculum suis vel suffragiis, vel præconiis approbarunt (§.10.).

26. Quamobrem satis hæc essent ad illos refellendos, qui audacter dissentiant. Sed quoniam agimus cum hominibus, qui Patrum se auctoritatem prohtentur suscipere, operæ pretium esse arbitror aliorum exscribere testimonia. Fuerunt enim in ea sententia de Græcis quidem Gregorius Nazianzenus, Theodoretus, Joannes Damascenus, Theodorus Abucara, & Oecumenius; de Latinis vero Tertullianus, Hilarius, Vigilius, Fulgentius, Paulinus, præterque alios, Bernardus. Atque Hilarii quidem doctrinam clarissimo in lumine Maurinus editor collocavit (a). Theodoretus (b), Theodorus Abucara (c), & Oecumenius (d) a Lectoribus adeantur, velim. At Vigilius Tapensis cap. 14. ejus libri, qui adversus Felicianum, Ariannum hominem, inscribitur, quemque a Petavio (e) Augustino attributum, editores Maurini in Appendicem rejectum, restituerunt auctori suo Vigilio, idem ipse, inquam, Vigilius e re nostra sic loquitur. *Dei Filius sic in sepulchro carnem suam commensurienda non deseruit, sicut in utero Virginis connascento formavit.* Copiosius, atque distinctius Fulgentius non solum in responsione ad quæstionem primam Ferrandi, sed etiam in tertio ad Trasimundum Regem cap. 16. *Ad ipsa namque conceptionis virginis exordio sic in Christo personalis unitas mansit, ut utriusque nature inconfusa veritas perduravit: ut nec homo a Deo divelli, nec Deus a suscepto posse homine separari . . . , & licet in Christi morte carnem morientem fuisset anima desertura, divinitas tamen Christi nec ab anima, nec a carne posse separari suscepta.* Quid Joannes Damascenus? Erudite vir optimus totum hunc locum tractavit: sed specimen dabimus, disputationem omnem Lectorum æstimandam ingenio permittari. *Est mortuus est, tanquam homo, & sancta illius anima ab illibato divisa est, at divinitas ab utroque minime separata remansit, anima videlicet, & corpore. Ac ne sic quidem una hypostasis in duas est hypostases divisa. Nam & corpus, & anima simul a principio in hypostasi Verbi existentiam habue-*

(a) In Præf. §.4.

(b) Lib. 5. hæret. Fabul. cap. 15.

(c) Opusc. 32.

(d) In cap. 2. epist. ad Colof.

(e) Loc. cit. num. 7.

habuerunt, & in morte a se mutuo distracta ipsorum singula manserunt, unam Verbi hypostasim habentia. Itaque una hypostasis Verbi fuit Verbi, & animæ, & corporis hypostasis (a). Brevius Bernardus, sed tamen luculenter. Quid divinitate potentius? Inde est, quod nec morte incidente ullatenus interdicti hæc unitas potuit, etsi carne, & anima ab invicem separatis (b).

27. Sed multo latius patet Paulini Aquileiensis argumentatio, ex qua magnam videas probatissimorum testium copiam nobis suppetere, ab ultima etiam antiquitatis memoria. Ideo enim, Paulino auctore, Christus Jesus & passus, & mortuus, & sepultus, & resurrexisset secundum scripturas Dei Filius veraciter declaratur, quia a carne nunquam post assumptionis Sacramentum impassibilis, & indemutabilis separata divinitas predicatur (c). Hinc autem necessario efficitur, quotquot veteres Christum, aut Dei Filium mortuum, ac sepultum esse dixerunt, eosdem etiam a corpore mortuo non fecisse divinitatem affirmasse. Christum vero, seu Dei Filium fuisse mortuum, sepulturæque mandatum, quis ex tota antiquitate non credidit, quoniam rebris non usurpavit sermonibus? Id fidei symbola, id generalia quæque Concilia, id Græci, Latiniq; Patres summo omnes consensu passim profitentur, ac prædicant. Vt ecce Tertullianus, Marcionem impugnans, crucifixus est, inquit (d), Dei Filius: non pudet, quia pudendum est: & mortuus est Dei Filius: prorsus credibile est, quia ineptum est. Et sepultus resurrexit: certum est, quia impossibile est. Cum ergo Dei Fi-

D 2

lius,

(a) Lib. 1. cap. 27. (b) De consider. lib. 5. cap. 9.

(c) Lib. 1. cont. Felicem. (d) Cap. 5.

4. Favet Tertullianus Ecclesiæ, refragatur Hæreticis.

Hæc igitur cum sint, non docuit Tertullianus, divinitatem mortis tempore migrasse de corpore. Tertullianus tamen ita sensisse, affirmat Tourneleyus (loc. cit.), Hilarii editor dubitat (ut supra ad §. 13.), moti his verbis in extremo libro contra Præxam: denique spiritum seum passus, & statim obit. Spiritus enim manente in carne, caro omnino mori non potest. Satis enim non liquet, utrum spiritus nomine animam, an citius divinitatem, ut alias solent, intelligat. Sed ut animam intelligamus, non solum facit locus, quem attuli, sed etiam ejusdem libri initium adversus Præxam, unde Tertulliano exhibetur molestia. Nam tradit in 2. capite, hunc Filium Dei passum, hunc mortuum, & sepultum secundum scripturas nos credere. Quibus verbis iterum docet, nos credere, utriusque naturæ conjunctionem, etiam triduo mortis, stitisse eodem, quo ab initio cœperat, statu. Est igitur Tertullianus ab Ecclesiâ.

Posui vero, cum Hæreticis refragari: non quod, si qui olim fortasse ab hæc doctrina desciverunt, continuo Hæreticos censeam (contraria enim opi-

nio

lius, ut Paulinus docet, idcirco mortuus, ac sepultus dicatur, quia a corpore nunquam separata est, nec recessit divinitas, sequitur, Paulinum non solum, sed totam Patrum antiquitatem in hanc ipsam, quam suscipit, & probat Ecclesia, sententiam conspirasse. Atque hinc tritum illud vetustate proverbium, quod in ore versatur omnium, manavit, *quod semel Verbum assumpsit, nunquam dimisit*.

28. Potest autem quidquam patienter ferri, quod sit huic talium virorum choro contrarium? Merito igitur Amantis, hominis de Servorum Mariæ Familia, Episcopique Sebennicensis Theologi, vituperata opinio est in Tridentinis Comitiis. Is de Communione sub utraque specie disputans imprudens dixerat, in Christi morte sejunctum fuisse, abjectumque corpus a Deo; sed statim exorto inter Patres strepitu, improbata ejus opinionis, & compressa levitas fuit, suam videlicet Patribus ipso strepitu, & clamore significantibus voluntatem. Narrat hæc Suavis, & post Suavem Cardinalis Pallavicinus historiæ suæ lib. 17. cap. 6. n. 6. Neque ægre cum Pallavicino consentit Petrus Franciscus le Courayer (a) (qui recens Suavis, vel Pauli Sarpit opus a se gallice redditum multis notis, seu potius erroribus cumulavit), etsi Pallavicinum ipsum temerario sane, atque audaci consilio refellendum susceperit. Admonet autem Cardinalis amplissimus, nullum in Acta Concilii Amantis errorem relatum esse, ea fortasse de causa, quod statim, ut credibile est, se revocavit, mutavitque sententiam.

29. Multo ergo magis post hæc reprimendi conatus tum Fiddes b, tum Thomæ Stackocuse c, Anglorum nostra memoria scriptorum, quorum ille divinitatem a corpore toto mortis tri-

mo visa est olim Epiphano (Hæret. 59. num. 62. & Hæret. 20. num. 2.), viro sanctissimo, & religiosissimo, placuisse: sed posui, Tertullianum obistere Hæreticis, idco quod ex horum numero olim fuisse accepimus, qui longe aliter staturerent. Exultabant enim nonnulli, vel potius somniabant, divinitatem, quasi imbecillam, & trepidam ad contemnendam mortem, a Christo passuro discessisse, ne mortem ipsam, & cruciatus perferret: quorum curavit infamiam Gregorius Nazianzenus orat. 36. num. 20. *Neque enim, ait, quod quidam opinantur, ipse vel a Patre, vel a sua divinitate, quasi passionem exsimulante, ob idque se se a perpetente, colligente, atque contrahente, derelictus est. Quod si ex nostris Epiphanius, & minuti quidam scriptores reliquum a divinitate Christum nutarunt, hoc illis erratum facile condonabimus; timorem vero, ne hinc forte traditionis vis, atque auctoritas enervetur, omnem plane omittemus.*

(a) Tom. 2. num. 31. (b) Theol. Vol. 3. (c) Theolog. Specul., & Prat. Tom. 4. sed. 4. Lausanne 1760.

duo sejunctam confidentissime statuit, alter, expositis Fiddes, & Pearsonii, qui est a Latinis, opinionibus, rem in medio reliquit. Sed nihil erat, cur assensum cohereret, quando Fiddes ratiunculæ non solum totius antiquitatis testimoniis, sed gravissimarum etiam rationum momentis perfacile in nihilum rediguntur. Nosse autem Stackousius debuit, quod a Cicerone præclare traditum omnes sciunt, oportere videlicet, ut lancem in libra, ponderibus impositis, deprimi, sic animum perspicuis cedere. Ac rationem quidem satis firmam, & gravem ex communicatione, ut loquimur, idiomatum proferemus, illam nimirum ipsam, quam Paulinus adhibuit (§. 27.), nosque paullo ante etiam, atque etiam premebamus (§. 23.) ad excusandum Leporium. Nam quæ naturæ humanæ propriâ, & sua sunt, & perpetua, rectissime ea tribuuntur Dei Filio propter hujus cum illa conjunctionem. Nunc autem Dei Filium jam inde a pueritia professi sumus, & diximus, mortuum, ac sepultum fuisse, tunc videlicet, cum Apostolicam memoriter formulam recitantes diceremus, Dei Filium conceptum esse, & natum ex virgine, & mortuum, & sepultum. *Ex quo enim cepimus dicere, credere nos in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum, quidquid aliud de illo dicimus, non subauditur, nisi Jesus Christus, Filius Dei unicus Dominus noster (a)*; quæ vetus, ac sapientissima est Augustini animadversio, nullius, qua illustretur, eloquentiam desiderans. Itaque si Filium Dei mortuum, atque in sepulchro conditum profiteremur, ac credimus, illud etiam, quod ei doctrinæ consentaneum est, profiteri oportet, ac credere, eundem Dei Filium triduo mortis conjunctum, ut antea, cum suo corpore, & copulatum fuisse.

30. Ut enim secundo loco argumentatur Arhanasius, corpus Christi sanctissimum corruptionem ex veteri oraculo in sepulchro non vidit. Ne autem videret, quæ alia, inquit, fecit res, nisi quæ in ipso inerat, atque in perpetuum insidebat divinitas (b)? Jam nobilitata tertia ratio est Gregorii Nysseni ingenio, ex cujus sententiâ B. Thomas sic disputat. Quod homini Dei beneficio, & munere *permanentiter* conceditur, id nunquam sine illius peccato revocatur, nec tollitur. Teste enim Paulo in epistola ad Romanos, *sine penitentia sunt dona, &*

voca-

(a) Serm. 214. edit. Maur. lib. 3. de fide Orthod, cap. 27.

(b) De salut. adv. J. Chr. Vid. & Damasc.

vocatio Dei (a). Sic adoptionis donum, quo filii Dei nominamur, & sumus, nunquam amittitur, nisi nostro scelere, & vitio. Nullum autem in Christo fingi peccatum potest; fieri igitur nequit, ut conjunctio divinitatis cum corpore in illius obitu solveretur: idque eo magis, quod, ut pergit scribere idem Thomas, *major est gratia unionis, per quam divinitas unita est carni Christi in persona, quam gratia adoptionis, per quam alii sanctificantur, & est magis permanens ex sui ratione, quia hæc gratia ordinatur ad unionem personalem, gratia autem adoptionis ad quandam unionem affectualem (b)* ¹.

32. Quas vero captiunculas induxit in medium Fiddes, ut Ecclesiæ doctrinam, atque auctoritatem abiiceret, eas non ipse solum B. Thomas, sed antiquissimi Patres multis ante sæculis, idque facillime, explicaverant, multæ prorsus ut caussæ sint, cur hominem temeritatis suæ pœniteat. Si sumatur, ait Anglus cavillator, divinitatem indissolubili vinculo conjunctam fuisse cum corpore, arctius cum illo conjuncta fuisset, quod attinet ad vitæ munia, quam hominis cujusque animus cum suo corpore. Propterea si animi cum corpore conjunctio impedit, ne corpus moriatur, multo minus mori Christi corpus potuisset, atque adeo in sepulchrum inferri. Sed jam disputationem istam totam refellimus, cum alias res ageremus, idest, cum Leporium tuebamur. Vidimus enim, Petri Lombardi, & Hugonis Victorini sententia (§.20.), quæ veterum, & in his Leonis (§.21.), auctoritatibus nititur, idcirco mortuum esse Christum, quia potestatem divinitas suam cohibuit sic, ut omnino cessare, & quiescere videretur. Si enim defensionem corporis

(a) Ad Rom. cap.11. ver. 29. (b) Par.3. quest. 50. art. 2. in corp.
5. Dei dona duplicia.

Dei dona ad duo genera revocantur. Primum genus, idque nobilissimum, est eorum, quæ *permanentia*, alterum eorum, quæ *transientia* dicimus. Hæc a Deo omni loco, & tempore adimi possunt hominibus, culpa etiam vacantibus. Nihil enim necesse est, cur in perpetuum maneant. Sunt autem ex hoc genere vis prophetica, miracula, instinctus, afflatusque divinus, & alia, cognitio præsertim, quæ Joanni Baptiste materno in utero concessa est singulari, & inauditio prodigio. Dona vero alterius generis perpetua sunt, nec unquam hominibus, nisi ipsorum vitio, & peccatis a Deo adimuntur. In quam rem legi potest, si placet, dissertatio illa nostra, quæ est de cognitione S. Jo. Baptistæ in matris utero exultantis §.30. Argumenti igitur, quo usus sum, propositio de donis permanentibus intelligi debet, quod addita voce *permanentem* satis ego equidem significatum putavi. Est autem ejusmodi adoptio, quam diximus, & multo magis humanæ naturæ penitissimam cum divinitate conjunctio, ut ex Thoma Aquinate cognovimus.

in se recepisset, mors certe sanctissimum corpus non potuisset attingere. Quo modo ei argumento cumularissime satisfactum putamus. Sed & B. Thomas respondet, longe aliter hominis animum, atque divinitatem vitam efficere, vel tribuere. Nam animus vitam affert, vel tribuit (ex Peripateticorum, qui tunc regnabant, opinionibus loquitur), quia corporis, cui conjungitur, forma est. Quare necesse est, corpus, quamdiu in ipso animus fuerit, vivere. Nam hæc est natura propria formæ, atque vis, ut rei, quam informat, vitam necessario impertiat. At divinitas forma corporis nec esse, nec dici potest, proptereaque etsi vitam afferre possit, vel tribuere, quia vitæ efficiendæ, vel tribuendæ vim habet, eam tamen necessitate naturæ non efficit, nec impertit, sed libera efficit voluntate. Hinc etsi nexa, copulataque intime esse cum corpore, necesse nullo modo fuit, ut corpus in vita maeret, quia Deus libere agit, non necessarie.

Sed ut ob oculos ponam, Anglum hominem veteræ recoxisse, idest, mutatis dumtaxat vocabulis, idem obrulisse argumentum, quod sibi ipse B. Thomas objecerat, subiiciam totum locum. Argumentum hoc modo concluditur. *Major est virtus vivificativa Dei, quam anima: sed corpus mori non poterat, nisi anima separata, ergo multo minus mori poterat, nisi separata divinitate.* Cui occurrit his verbis. *Ad tertium dicendum, quod anima habet vim vivificandi formaliter, & ideo, ea presente, & unita formaliter, necesse est, corpus esse vivum. Divinitas autem non habet vim vivificandi formaliter, sed effective: non enim potest esse corporis forma, & ideo non est necesse, quod, manente unione divinitatis ad carnem, caro sit viva, quia Deus non ex necessitate agit, sed ex voluntate.* Ibid.

32. Quid autem, si recentiores sequamur Philosophos, quorum neque Fides ignorare doctrinam, neque auctoritatem negligere debuit? Hi animum esse quidem hominis formam concedunt, at corporis, negant. Quare & illud negant, quod Fides assumpserat, conjunctionem animi cum corpore impedire, ne corpus ipsum moriatur. Neque enim vita extinguitur, & motus corporis, quod animus discesserit, sed potius discedit animus, egressiturque de corpore, quod, labefactatis partibus, vita corporis extinguitur, omniisque motio vitalis tollitur; quare animus suo sanctus munere confestim ad Deum redit, eo scilicet, unde ad hominem venerat. Itaque etsi divi-

nitas

nitas arctissimo, ut antea, societatis vinculo cum corpore teneretur, corpus tamen adhuc vivere non oportuit. Sed sanctissima divini Filii anima abiit, & excessit, quia vita corporis extincta jam fuerat, atque omnis vitæ actio sublata. Quo magis subirafor Stackoufio, qui, explicata Fiddes, Pearsoni- que sententia, *voilà*, inquit, *les raisonnemens de ces deux partis, & il n'est pas faciles de déterminer, le quel de ces deux sentimens approche le plus de la verité*. Sunt enim verba hominis de re perspicua, rationeque non solum, sed tam multis evicta testibus, ineptissime dubitantis. Dubitari autem non posse, ultro agnovit, bonaque fide testatus est, homo & ipse Heterodoxus, Joannes Franciscus Buddæus (a), qui mihi idcirco videtur candorem præ se quendam, & ingenuitatem ferre.

33. Nam quod Christus morti proximus miserabiliter clamaverit, *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti (b)*?, multiplices habet, facilesque judicio meo explicatus. Ac primum, quam ei loco Capreolus explanationem adhibendam existimet, supra attigimus (§. 16.), & uberius ex ipsius epistola cognoscere poteris. Leoni Magno vox ista doctrina est, non querela. Neque enim dolet Christus, vel queritur, se derelictum a Deo, *sed pro nobis trepidis, & infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit (c)*. Nocte enim superiore rogaverat Patrem, ut iuberet, amarissimum passionis calicem a se transferre. Opinione Serry (d), Christi verba significant, ipsum, appropinquante jam morte, omni penitus gaudio, atque solatio destitutum fuisse. Nam Christus ex notissima Melchioris Cani sententia, quam ille a Theologorum obrectationibus vindicare iustituerat, continuit, atque ultro repressit gaudium, & voluptatem, quæ ex Dei visione, & præsentia necessario manabat. Scio equidem, velle Harduinum (e), qui istam Cani opinionem defendunt, eos (etsi neminem aperte nominet) Calvinio imprudenter favere. Verum conceptis verbis professus jam Canus fuerat, atque adeo cum Cano suo Hiacynthus Serry, Christum, ut cæteros martyres, gaudium sibi futurum ante oculos posuisse, ut crucem sustineret, confusione contempta (f). Quod Pauli testimonium frustra Harduinus excerpserat, Canum ut convinceret.

34. Sed

(a) Ut infra ad §. 18. (b) Matth. cap. 27. ver. 46. (c) Serm. 57. de Pass. 16. cap. 7. edit. Baller. (d) Vind. in Melch. Can. cap. 8. (e) In hunc loc. (f) De Loc. lib. 12. cap. 13. prope fin.

34. Sed ut ex his laqueis jam nos demum extricemus (a), derelictum a Patre se Christus clamat, sive a Deo, non quod divinitas ullo modo secesserit, sed quod nullum Deus prodigium toto passionis tempore edidit, quo ipsius innocentiam comprobaret, nec cum ab inimicorum furore, & crudelitate protexit. Derelinquere igitur tantumdem valet, ac nolle adjuvare, auxiliumque subducere. Quæ verbi interpretatio cum perplacet Patribus, tum divinis est litteris mirifice consentanea. Hoc modo Leporius, & qui Leporii approbarunt epistolam, relictum corpus a divinitate fuisse affirmarunt (§.20. 24., & 10.). Nunc Leonis verba audiemus, qui totum hunc locum copiose duobus sermonibus, & eleganter tractavit. Ideo enim iudicio ejus Pontificis *Jesus voce magna clamabat, dicens, quare me dereliquisti? ut notum omnibus faceret, quam oportuerit cum non erui, non defendi, sed severientium manibus derelinqui, hoc est salvatorem Mundi fieri, & omnium hominum Redemptorem* (b)⁴. Atque id sapientissimus Pontifex ex divinis, opinor, libris didicerat, ubi sæpius illa vox, vel potius tertio quoque fere versu auxilii, atque opis amotionem sonat. Sic psal. 9. ver. 11. *Sperent in te, qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti querentes te, Domine*. Psal. 26. ver. 9. *Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me*. Similiter psal. 77.

E

ver.

(a) Vid. & Estium in cap. 27. Math. (b) Sermon. 68. de Pass. 17. cap. 2.

6. Tertulliani testimonium hactenus non productum.

Sed temperare hoc loco me nequeo, quin etiam Tertulliani interpretationem subiiciam. Digna est enim, quæ in lucem prodeat, præsertim cum hætenus in illius operibus, quod sciam, latuerit. Præeam igitur, qui blaterabat, Deum Patrem, & qua Deum, fuisse passum, ipsis moribundi Filii verbis sic ad extremum aggreditur. *Habes ipsam exclamantem in passione, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? Ergo aut filius patiebatur a patre derelictus, & pater passus non est, qui filium dereliquit; aut si pater erat, qui patiebatur, ad quem Deum exclamabat? Sed hæc vox carnis, & anima, id est hominis... propterea emissa est, ut impassibilem Deum ostenderet, qui sic filium dereliquit, dum hominem ejus tradidit in mortem. Hoc & Apostolus sensit scribens, si pater filio non pepercit. Hoc & Esaias prior pronuntiavit, & Dominus cum tradidit pro delictis nostris. Sic reliquit, dum non parit, sic reliquit, dum tradit. Cæterum non reliquit pater filium, in cuius manibus filius spiritum suum posuit. Denique posuit, animam scilicet, ut interpretati sumus (not. 4.). & statim obis. Spiritu enim manente in carne, caro omnino mori non potest. Ita relinqui a Patre, mori fuit filio. Habes Tertullianum, id est concisum, acre, & vehementem dicendi genus. Sed habes, quod magis interest, Patrem, Tertulliano interprete, dereliquisse filium, quia hostibus tradidit ad supplicium, non adjuvit.*

ver. item 9. *cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me, neque despicias me. Quia dixerunt inimici mei mihi, Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est, qui eripiat. Ibidem denique, ne plura persequar, ver. 18., & usque in senectam, & senium, Deus, ne derelinquas me, donec annuntiem brachium tuum.* Quibus ex locis intelligi iterum potest, quorsum Leporius spectaret, cum scripsit, unigenam Dei Filium susceptum a se corpus reliquisse. In eandem enim sententiam, in quam moribundi Christi verba, superiorem illam Leporii orationem interpretari debemus.

COROLLARIUM.

35. **B**ene igitur habet. Firmis, & quæ cogere animos poterunt, argumentis docuimus, admirabilem divini Verbi conjunctionem cum corpore ne dirimi quidem mortis vi, neque rescindi potuisse. Est autem Verbum, quod norunt vel pueri, Dei Filius; Dei ergo Filius Christus fuit etiam triduo mortis. Ac sane in symbolo, quod ab ineunte ætate memoriæ mandavimus, eum Christum fuisse mortuum, atque in sepulchro conditum profitemur, quem dicimus, conceptum esse, & natum de virgine. Oportet enim hoc maxime loco revocare in memoriam auream illam Augustini sententiam, quam in medio paullo ante posuimus, videlicet, *ex quo cepimus dicere, credere nos in Jesum Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum, quidquid aliud de illo dicimus, non subauditur, nisi Jesus Christus, Filius Dei unicus Dominus noster.* Porro qui Christus conceptus est, natusque de virgine, idem & Dei Filius recte, ac proprie & appellatur, & est: qui ergo mortuus, ac sepultus est Christus, eum fuisse oportuit Dei, ut semper antea, Filium. Id autem, ut supra commemoravimus (§ 27.), reliqua omnia fidei symbola, id generalia quæque Concilia, id Græci, Latinique Patres summo omnes consensu passim asseverant, ac prædicant. In hoc ipso opusculo Christum mortuum maximis litteris Dei Filium vocant Leporius (§. 19.), atque adeo omnes, qui Leporii litteras suis sententiis ornarunt (§. 10.), Tertullianus præ-

præterea, & Aquileienſis Paulinus (§. 27.), illi etiam, qui Servatoris, Deique noſtri vel ſolum corpus in ſepulchro re-poſitum, vel ſolam animam digreſſam ad Inferos Chriſtum, ſeu Dominum appellarunt; quod fecit Gregorius Nyſſenus (§. 17. II.), fecit Auguſtinus (§. 18.), fecit Ferrandus, Alcuinus, Joannes Damascenus (§. 23.), ac denique Patres cæteri, quorum teſtimonia in tertia hujus diſputationis parte vel designavi-mus, vel exſcripſimus. Tantundem enim valet Chriſtum dice-re, quantum dicere Filium Dei.

36. Poſſum igitur omnia in hanc fere argumentationem concludere. Jeſus Chriſtus triduo mortis diſceſſit ad Inferos, itemque exanimis jacuit in ſepulchro. Quæ duo conſtant fide di-vina inter omnes non doctos ſolum, ſed etiam indoctos. Eſt autem Chriſtus Dei Filius; triduo igitur mortis, quo ad Infe-ros abiit, & in ſepulchro re-poſitus fuit, Dei Filius fuit: at-que adeo vocibus non abutimur, cum mortuo Chriſto, non ſecus, ac vivo, nomen Filii Dei tribuimus.

SCHOLIUM.

37. **A**N Chriſtus, obita morte, vere, proprieque vocari homo poſſet, narrat Buddæus, diſputatum inter ſuos fuiſſe; negaſſe id autem Lutkemannum, affirmat ſe vero illius oppugnatores, atque adverſarium, Dannhaverum (a). Sed iſti quæſtionem moverunt non neceſſariam. More enim ſuo, pulchre ſcilicet, atque facillime, jampridem totum hunc locum Thomas Aquinas tractaverat, bonis argumentis efficiens, Chriſtum triduo mortis hominem non fuiſſe. Aliter ſenſerant, ſcri-ptores fere ejuſdem temporis, Hugo Viſtorinus, & Petrus Lom-bardus, Theologi cæteroquin probabiles; Hugo quidem argu-mento illo adductus, quod homo, ſi proprie loqui velimus, ſo-lus ſit animus, Lombardus vero eam ſecurus rationem, quod Chriſti anima, & corpus, etſi a ſe mutuo diſtracta, eodem ta-men, quo antea, cum divinitate vinculo cohærent. Sed & utriuſque ſententiam idem Thomas reſellerat (b), & plenius longo poſt tempore, copioſiusque Petavius (c), quos adire te jubeo.

38. Chriſtum igitur illo triduo hominem non fuiſſe, aſſen-timur

(a) Inſtit. Theol. Dogm. lib. 4. cap. 2. §. 22. in not. quæſt. 30. art. 4. in corp.

(b) Par. 2.

(c) Loc. cit. cap. 20.